

INTERNET NASHRLARIDA SIYOSIY G'UYALAR

Akbarova Shaxzoda Alisher qizi

*O'zbekiston jurnalistika va ommaviy kommunikatsiyalar universiteti
Siyosatshunoslik yo'nalishi 3-bosqich talabasi*

Annotatsiya: Internet-nashrlar O'zbekiston an'anaviy jurnalistikasida yangi davrni boshlab berdi. Platformalar jurnalistlariga qo'yilayotgan talablar gazeta va jurnallar, radio va televideniya talablaridan yuqori. Boisi, xodim bir vaqtning o'zida ham jurnalist, ham fotomuxbir, ham sayt administratori vazifalarini bajarishi kerak. Shu sabab ham O'zbekistonda keng qamrovli, ko'p qirrali, tezkor jurnalist kadrlarga ehtiyoj katta. Sohada professional bo'lmagan, jurnalistika amaliyotidan xabardor, ammo nazariyasini o'rganmaganlar juda ko'p. Achinarlisi shundaki, internetda ishlayotgan hamma – bloger, ijtimoiy tarmoqlardagi sahifalar administratori, tarjimon, “frilanser”, reportyor, “kopirayter”lar bir nom bilan ataladi – jurnalist! Shu sababdan ham fan nazariyasini o'rganish, jurnalistikaning mohiyatini tushunish, uning maqsad va vazifalarini to'liq anglab yetish unchalik muhim bo'lmay qolgan.

Kalit so'zlar: Internet, sayt, so'z erkinligi, reportyor, blog, bloger.

“O'zbekistonda internet jurnalistikasining ahvoli qanday?” sarlavhali maqolada Qalampir.uz internet-nashri rahbari Qamariddin Shayxov quyidagicha fikrlarni bildirgan: “Internet-nashrlar O'zbekiston an'anaviy jurnalistikasida yangi davrni boshlab berdi. Platformalar jurnalistlariga qo'yilayotgan talablar gazeta va jurnallar, radio va televideniya talablaridan yuqori. Boisi, xodim bir vaqtning o'zida ham jurnalist, ham fotomuxbir, ham sayt administratori vazifalarini bajarishi kerak. Shu sabab ham O'zbekistonda keng qamrovli, ko'p qirrali, tezkor jurnalist kadrlarga ehtiyoj katta. Sohada professional bo'lmagan, jurnalistika amaliyotidan xabardor, ammo nazariyasini o'rganmaganlar juda ko'p. Achinarlisi shundaki, internetda ishlayotgan hamma – bloger, ijtimoiy tarmoqlardagi sahifalar administratori, tarjimon, “frilanser”, reportyor, “kopirayter”lar bir nom bilan ataladi – jurnalist! Shu sababdan ham fan nazariyasini o'rganish, jurnalistikaning mohiyatini tushunish, uning maqsad va vazifalarini to'liq anglab yetish unchalik muhim bo'lmay qolgan. Asosiy g'oya – xabar yetkazish, tanqid va tahlil qilish. Buning uchun kerak bo'ladigan bilim, saviya, mahorat, hayotiy tajriba ko'pincha ikkinchi darajaga tushib qolyaptiki, ba'zan berilayotgan xabarlar na umuminsoniy, na milliy qadriyatlarga mos keladi.¹”

Hozirda veb-jurnalistika fuqarolik jurnalistikasi deb ataluvchi yo'nalishdagi materiallar bilan to'lib toshgan. Fuqarolik jurnalistikasi biror voqea vaqtda

¹ <https://kknews.uz/oz/8269.html>

odamlarning uyali telefoni, kamera va boshqa qurilmalar bilan yozib olingan tasvirlarni ijtimoiy tarmoqlarda almashishi bilan paydo bo`lgan. Fuqarolik jurnalistikasi fenomeni ommaviy axborot vositalari boshdan kechirayotgan muammolarni bartaraf etish doirasidagi yangi tushunchadir. Zamonaviy texnologiyalarning mavjudligi tufayli fuqarolar so`nggi daqiqalardagi yangiliklarni an`anaviy OAV muxbirlariga qaraganda tezroq uzatishi mumkin. Professional jurnalistlar fuqarolik jurnalistikasini etika qoidalaridan mahrum, o`ta subyektiv, havaskor va sifat ko`lami jihatidan tasodifiy ekanligini da`vo qiladilar. Ammo undagi materiallar ishlov berilmaganligi va o`ta tabiiyligi bilan qadrlidir. Qolaversa internetning rivoji bilan jurnalistika amaliyotida muhim yangiliklar paydo bo`ldi. Internetdan an`anaviy media vositalaridan farqli o`laroq, ham ommaviy, ham shaxsiy foydalanish mumkin. Bu mushtariylarni passiv o`quvchilardan faol media izdoshlari, boshqacha qilib aytganda, ham iste`molchi, ham kontent ishlab chiqaruvchisi bo`lishlariga zamin yaratadi. Internetga ulanish orqali istalgan vaqtda istalgan joydan har kim o`z kontentini ishlab chiqishi mumkin. Yangiliklar saytlarida qayta aloqaning mavjudligi, maqolalarga izohlar qoldirish funksiyasi o`quvchining faoligini oshiradi. Telekommunikatsiya, ma`lumotlarni uzatish, tasvir, ovoz, matn va raqamli aloqa kabi turli multimedia formalizmi o`lchamlariga ommaviy axborot vositalarining kombinatsiyasi sifatida qaraladi. Bularning uzoq vaqt saqlanuvchi sun`iy xotiralarda mavjudligi va havola orqali oldingi yangiliklar (arxiv)ga va turli saytlarga o`tish imkoniyati o`quvchini uning passiv o`ziga xosligidan ajratadi va faol shaxsga aylantiradi. Bu holat natijasida gazetalarning o`z o`quvchilari bilan o`zaro aloqasi kuchayib, hatto o`quvchilar ham yangiliklar ishlab chiqarish jarayoniga qo`shilmoqda. Misol qilib Turkiyaning “Hurriyet²” nashrining ijtimoiy ilovasini keltirishimiz mumkin. Gazeta o`z o`quvchilariga Facebook, Twitter, Google+, Pinterest, Instagram, Friendfeed kabi turli ijtimoiy media platformalari orqali o`quvchi ishtirok etishiga imkon beruvchi jurnalistika xizmatini taklif qiladi. “Hurriyet Social” bilan o`quvchilar kontent yaratish va kontentni nazorat qilishda ishtirok etishlari mumkin. “Men uchun maxsus Hurriyat” ilovasi bilan mushtariylar o`z gazetalarni shaxsiylashtirishi va faqat o`zlariga kerakli yangiliklarni o`qishi mumkin. Tizimga ro`yxatdan o`tish orqali ular o`z bloglarini yaratishlari, o`zlarini qiziqtirgan yangiliklarni bo`lishishlari, sharhlashlari mumkin.

Fuqarolik jurnalistika amaliyotidan faol foydalanayotgan yana bir OAV ga misol “Radikal³” gazetasidir. U 2014-yilda maqolalarni qog`ozga bosib chiqarishni to`xtatgan va faqat o`z saytida chop etishni davom ettirgan. “Sizda hech bir muxbir ushlay olmaydigan yangilik bo`lsa, uni Radikal tahririyati bilan baham ko`ring. Yangiliklaringizni Radikal.com.tr saytida chop etamiz”, - deya e`lon berib o`quvchilarni

² <https://www.hurriyet.com.tr/>

³ <https://www.instagram.com/radikalgazetesi/>

muxbir sifatida ishlashga undadi. Radikal gazetasining ilovasida onlayn yozish funksiyasi bilan gazeta tahririyatining kun tartibidagi masalalar yuzasidan kuzatuvchilar o`z fikr-mulohazalarini bildirmoqdalar. U o`z o`quvchilariga ma`lumot almashish yoki taklif etilgan mehmonlar bilan jonli suhbatlashish imkoniyatini taklif qiladi.

“Habertürk⁴” gazetasi 2015-yilda ochilgan “HT Touch” ilovasi nafaqat gazetada yozilgan satrlar bilan o`z o`quvchilarini qanoatlantiradi, balki yangiliklarning fon tasvirlarini tomosha qilish va hatto kun davomida jurnalistlar bilan jonli suhbatlar qurish imkoniyatini beradi. O`z o`quvchilariga forumlar orqali yangiliklar ostida fikr bildirish, fotosuratlar va videolarni almashish, bir-biri bilan yoki muxbir, yozuvchi, gazeta muharriri bilan elektron pochta orqali muloqot qilish, to`g`ridan-to`g`ri suhbatlashish shunday qilib yangiliklar ishlab chiqarish jarayonida ishtirok etish imkoniyatini taqdim etadi. Misollardan ko`rinib turibdiki, turk matbuoti fuqarolik jurnalistikasi amaliyotini na`munaviy amalga oshiradi. Fuqarolar bloglari, yangiliklari, ijtimoiy tarmoqlarga havolalar, jamoaviy suhbatlar, o`quvchilar sharhlari, forumlar butun dunyoda eng mashhur qo`llaniladigan fuqarolik jurnalistikasi dasturlari qatoriga kiradi.

Fuqarolik jurnalistikasi o`quvchilarga professional jurnalistlar tomonidan taqdim etilgan imkoniyat ekanligini ta`kidlaydilar. Bu jurnalistika amaliyotini yangiliklar ishlab chiqarishning besh bosqichi bilan bog`lash mumkin. Ular quyidagicha tasniflanadi:

- Yangilikka kirish bosqichi (Kontentni yuborish chaqiruvi).
- Yangiliklarni tanlash-filtrlash bosqichi (O`quvchi ishtiroki yo`q).
- Yangiliklarni tahrirlash bosqichi (Fuqarolar yangiliklari, fuqarolar bloglari).
- Yangiliklarni tarqatish bosqichi (Kontent ierarxiyasi, shaxsiylashtirish, ijtimoiy tarmoqlarda almashish).
- Yangilikni sharhlash bosqichi (O`quvchilarning sharhlari, so`rovlar, forumlar, jamoaviy intervyular).

Fuqarolik jurnalistika amaliyoti Turkiyadagi gazetalar nuqtayi nazaridan baholanganda, bugungi kunda barcha milliy gazetalarining onlayn nashr etuvchi veb-saytlari bor. Ko`proq o`quvchilarni qamrab olishni maqsad qilgan gazetalar yangiliklar yaratishda o`z o`quvchilarining ishtiroki uchun bu amaliyotni amalga oshiradilar. Biroq bu imkoniyatlarning barchasi bilan yangi medianing rivojlanishi jurnalistikada yangi axloqiy muammolarni keltirib chiqardi. O`quvchilarning sharhlarini nazoratsiz nashr qilish:

- noqonuniy kontent,
- pedofiliya,
- jinsiy zo`ravonlik,
- haqoratli kontent,
- irqchilik,

⁴ <https://m.haberturk.com/>

-nafratga asoslangan materiallar va harakatlar,

-reklama,

-noxolis va yolg`on ma`lumotlar,

-shaxsiy ma`lumotlardan foydalanish,

-kiber zo`ravonlik,

-tahqirlash,

-moliyaviy jinoyatlar,

-o`z-o`ziga zarar yetkazish,

-hakkerlik va shaxsiy hayotning buzilishi kabilarning nazoratsiz nashr etilishiga olib keladi. Jurnalistikaga yangi media olib kelgan axloqiy muammolar tahririyat nazoratining yo`qligi, yangiliklar-reklama-tijoriy axborot munosabatlari, onlayn kontentni chop etish tezligi, giperhavolalardan foydalanish, yangiliklarni yig`ish yo`llarining maxfiy usullari, manbaning shaffof emasligi, raqamli manipulyatsiya, onlayn kontentni juda tez va tekshirmasdan nashr qilishdan kelib chiqadi. Ko`rinib turibdiki, yangi ommaviy axborot vositalari tomonidan taqdim etilgan imkoniyatlar natijasida paydo bo`lgan jurnalistika amaliyoti, an`anaviy jurnalistikada uchramaydigan ko`plab yangi axloqiy xavflarni o`z ichiga olishi mumkin. Bu esa veb-jurnalistikadagi axloqiy tamoyillarni qayta ko`rib chiqishni taqozo etadi. Mamlakatda o`tkazilgan so`rov natijalariga ko`ra, jurnalistlar o`quvchilarning onlayn fikr bildirish huquqi borligini hurmat qilsalarda, lekin o`zlari xohlagan narsani izoh sifatida yoza olish va tajovuzkor bo`lishlarini yoqtirmasligini ma`lum qilgan. Yana bir tadqiqotda o`quvchilarning sharhlari jurnalistlarning ish amaliyoti va yangiliklar mazmuniga qanday ta`sir qilishi o`rganilgan. Natijaga ko`ra, muhokamalarning munozarali demokratik salohiyati maslahat idealidan uzoqdir. Bu esa gazetalarning ishonchliligiga putur yetkazmasligi, huquqbuzarliklarga yo`l qo`ymaslik uchun izohlarga tahririy cheklovlar qo`yilishiga olib kelgani kuzatilgan. Internet jurnalistikasida fuqarolik jurnalistikasi amaliyotini axloqiy tamoyillarni hisobga olgan holda qayta ko`rib chiqish kerak. Chunki jurnalistlar faqat o`zlari yozgan maqolalargagina javobgar, unga yozilgan izohlarga axloqiy javobgarlik o`quvchilarga yuklangan. Gazetalarning bu boradagi nazoratga olish imkoniyati yetarli darajada emas. Izohlardagi eng keng tarqalgan axloqiy muammolarni aniqlash va axloqiy buzilishlarni kamaytirish bo`yicha tavsiyalar ishlab chiqishga asoslangan tadqiqot soha istiqbolini ochib beradi. Ushbu tadqiqotning maqsadi quyidagi savollarga javob topishdir:

1. Jurnalistlarning fikriga ko`ra, o`quvchilar sharhlarida axloqiy qoidabuzarliklar qanday toifalarga bo`linadi?
2. O`quvchilar sharhlarida eng ko`p ko`rilgan axloqiy qoidabuzarliklar qanday?
3. Yangilik mazmuni va o`quvchilar sharhlarida axloqiy qoidabuzarliklar o`rtasida bog`liqlik bormi?

4. Qaysi yangiliklar fonida o`quvchilar izohlarida axloqiy qoidabuzarliklar ko`proq uchraydi?
5. Respublika gazetolari veb-saytlarida o`quvchilarning fikr-mulohazalarini nazorat qilish mexanizmi qanday ishlaydi?
6. O`quvchilarning taxallus yoki haqiqiy ismlardan foydalanishi va axloqiy qoidabuzarliklar darajasi o`rtasida bog`liqlik bormi?
7. Yangilikdagi mazmunidagi axloqiy qoidabuzarliklar va o`quvchilar izohlaridagi axloqiy qoidabuzarliklar o`rtasida bog`liqlik bormi?
8. Jurnalistlarning o`quvchilar sharhlarida axloqiy qoidabuzarliklarni kamaytirish bo`yicha qanday takliflari bor?

Fojeaviy yangiliklar sharhlarida asosan haqorat va zo`ravonlik, siyosiy hokimiyatni tanqid qilish yoki nafrat nutqi ifodalangan bo`ladi. Veb-jurnalistikada uchraydigan axloqiy muammolarni tizimli ravishda turkumlash zarur. Shunga muvofiq, axloqiy muammolarni bartaraf etish uchun yechimlarni taklif qilish mumkin. Namuna tariqasida negativ izohlarni quyidagi turlarga bo`lish o`rinlidir:

- Nafrat so`zlari:
  - so`kinish, haqorat,
  - zo`ravonlikni oqlovchi iboralar,
  - kamsituvchi iboralar,
  - jinsiy qadr-qimmat kamsitish ifodalari,
  - irqchilik, etnik millatchilik,
  - o`z joniga qasd qilishga undash,
  - qarg`ish, masxara - nafrat.
- Maxfiylikni buzish:
  - jinsiy hayotning shaxsiy daxlsizligini buzish,
  - salomatlik holatining maxfiyligini buzish,
  - diniy e`tiqodning shaxsiy daxlsizligini buzish.
- Kiber zo`ravonlik:
  - o`quvchilarning bir-biri bilan janjallashishi,
  - o`quvchining gazeta yoki jurnalistni haqorat qilishi,
  - tahdidlar,
  - tuhmat yoki chalg`ituvchi ma`lumotlar.
- Noqonuniy kontent:
  - terrorizm tashviqoti,
  - pedofiliya,
  - moliyaviy jinoyatlar va boshqalar.
- O`quvchilar tomonidan reklama mazmunidagi izohlarni nashr qilish.
- Mualliflik huquqi, patent huquqlarining buzilishi.
- Raqamli kuzatuv.

- O`quvchilarning fikrlarini faqat gazetalarning hukmron qarashi bilan mos keladigan qilib senzura qilish.

Ta`kidlash kerakki, o`quvchilarning sharhlari jurnalist va o`quvchi o`rtasida uzviy aloqani yaratadi. Bu auditoriyaning yangiliklarga ijobiy yoki salbiy munosabatini bir zumda kuzatish imkoniyatini beradi. Jurnalistlar sharhlarning kontent ierarxiyasini aniqlashda katta ahamiyatga ega ekanligini ta`kidlaydilar. Agar yangilik kutilganidek ko`p sharh olmasa yoki hech qanday izoh bo`lmasa, jurnalistlar biroz o`ylab, yangiliklarni qayta baholashga harakat qiladilar. Gazetalarning asosiy sahifadagi rasmlarini tanlashda ham o`quvchilarning sharhlariga e`tibor beriladi. Ba`zan o`quvchilar juda ko`p biz ahamiyat bermagan yangilikdagi tafsilotga katta qiziqish bildiradi. Keyin yangiliklarni qayta tahrirlab, biz bu tafsilotni birinchi o`ringa olib chiqa olamiz. Tan olish kerakki, auditoriyada demokratik mezonlar doirasida munozara madaniyati rivojlantira olmasdan turib sharhlarning oqibat individual haqorat va janjallarga aylanishining oldini olib bo`lmaydi. Raqamli jurnalistikaning eng muhim afzalligi shundaki, o`quvchilar maqola yoki yangiliklar haqida o`z fikrlarini bildiradilar. Ammo, agar nazorat qilinmasa, bu jiddiy axloqiy muammolarni keltirib chiqaradi. Ongli o`quvchilarimiz tomonidan bildirilgan sharhlar bilan biz yangiliklarimizdagi ba`zi e`tibordan chetda qolgan yoki noto`g`ri tafsilotlarni tuzatish imkoniga egamiz. Lekin asosan sharh mexanizmi ba`zi o`quvchilar tomonidan yozuvchi, jurnalistni bosim ostida qo`yish va undan nohaq va manipulyatsiya usullari bilan muallifga nisbatan norozilik bildirish uchun foydalanish mumkin. Albatta o`z o`quvchilarini hurmat qiladigan nashr o`quvchilarining sharhlarida ham xuddi shunday sezgirlikni ko`rsatadi. Bu tanqid tufayli yuzaga kelishi mumkin bo`lgan inqirozning oldini olishga harakat qilishdir. Odamlar odatda o`z qarashlariga mos keladigan ommaviy axborot vositalarini kuzatishni afzal ko`rishini hisobga olib, tahririyatlar o`quvchilarning sharhlari ham o`zlarining ichki ovozlarning aks-sadosi sifatida qabul qilsa bo`ladi. Ba`zi nashrlarda anonim sharhlar darajasi ustunlik qiladi. Sababi o`quvchi bu saytda raqamli kuzatuv mavjud deb o`ylaydi va agar u izoh bermoqchi bo`lsa anonim qolishni afzal ko`radi. Buni faqat ijtimoiy tarmoqlardagi akkauntlar orqali amalga oshirish mumkin. Agar siz o`quvchini uning shaxsi tan olinishiga olib keladigan harakatni qilishga majburlasangiz masalan, unga izoh berishga ruxsat berish uchun o`z ma`lumotlarini kiritishga majburlash kabi, bu urinish, albatta muvaffaqiyatsiz bo`ladi. Boshqa tomondan, shaxsni ochiqlash uchun sharhlardan foydalanish texnik jihatdan mumkin emas. Faqat IP raqami bilan sharhlovchini aniqlashni boshlashingiz mumkin. U faqat o`sha gazetaning o`quvchi profilini aniqlash uchun ishlatilishi mumkin.

Muassis odatda jurnalistik faoliyat uchun gonarar ko`rinishida haq to`laydi. Tahririyatda saviyali ijodkorlarning bo`lishi nashr kuzatuvchilarining soni ortishiga olib keladi va natijada reklama sotish orqali muassis daromadga ega bo`ladi. Internet jurnalistikasidagi jiddiy muammolardan yana biri bu ko`chirib bosishdir. Ba`zi saytlar

yangiliklardan nusxa ko`chirish orqali kuzatuvchilarni ko`paytirib reklama beruvchilarni jalb qilishni maqsad qiladilar. Bunday holatda mualliflik huquqi jiddiy buzilishga uchraydi. Mualliflik huquqi to`g`risidagi qonunda iqtibos keltirishga ruxsat berilgan, ammo unda siz butun maqolani ko`chirib olishingiz mumkin deyilmagan. Shunga qaramay ko`plab yangiliklar saytlari butun maqolani olib nashr etadilar. Bu juda jiddiy axloqiy qoidabuzarlikdir. Hatto ba`zi saytlar avtomatlashtirilgan dasturlardan foydalanadi. Asosiy nashrlarda yangilik e`lon qilinishi bilan bir vaqtning o`zida boshqa sayt undan nusxa ko`chiradi va nashrga beradi. O`quvchilar mualliflik huquqi masalasiga uncha ham ahamiyat bermaydilar. O`quvchilar nuqtayi nazaridan, bu masala muhim hisoblanmaydi. Ular ijtimoiy tarmoqlardagi akkauntlarida turli gazetalarining yangiliklarini baham ko`rishlari mumkin. O`quvchilarning mualliflik huquqlarini buzadigan holatlar blog uslubidagi nashrlarda ko`proq uchraydi. Hozirda mualliflik huquqi yoki patent huquqlarining buzilishini “yangiliklar maqsadida foydalanish” deb ta`riflanishini ko`rishimiz mumkin. Iqtibos qoidalari qo`llanilganda ma`lum bir bo`limdan foydalanib va manbani ko`rsatib nashr qilish mumkin. Ammo o`zgarishsiz ko`chirib bosish xatodir. Shuningdek, jurnalistlar siyosiy yangiliklarga berilgan sharhlar muammoli ekanligini ta`kidlaydilar. Siyosiy yangiliklarga sharhlarda neytralga duch kelish qiyin. Shu sababli, axloqiy qoidabuzarliklar boshqa yangiliklarga qaraganda ko`proq siyosiy va sport yangiliklaridagi izohlarda ko`proq uchraydi. Agar yangilik jamiyatda norozilikni keltirib chiqaradigan yangilik bo`lsa, ommaviy psixologiyaga parallel ravishda, axloqiy qoidabuzarliklar ko`proq ekanligi kuzatilmoqda. Axloqiy buzilishlar darajasi muassisning identifikatori va pozitsiyasiga qarab farq qiladi. Saytda etika qoidalarining buzulishi uning imijiga ham ta`sir etadi. Shuning uchun sahifalarida axloqiy qoidabuzarliklarning yo`qligi haqida qayg`urishimiz zarur. Barcha jurnalistlar o`quvchilarning yangiliklar ostida taxallus bilan izoh berishlari o`quvchilarning qoidabuzarliklarni sodir etishini osonlashtiradi degan fikrda. Biroq o`quvchilarning sharhlarida haqiqiy ismlaridan foydalanishga majbur bo`lishlari fikrlarni erkin ifoda etishga to`squinlik qiladi. Jurnalist o`z yangiliklarida axloqiy tamoyillarga rioya qilmasa, o`quvchi ham sharh yozishda axloqiy tamoyillarga ahamiyat bermaydi. Shuning uchun o`quvchidan mas`uliyat kutadigan jurnalistlarning birinchi navbatda o`zlari mas`uliyatli bo`lishi kerak. Ijtimoiy ongni oshirish, ta`lim darajasini oshirish, qutblanishni bartaraf etish, uni olib tashlash o`quvchi sharhlaridagi axloqiy muammolarni kamaytiradi. Ongli shaxslarning xabardorligini oshirish, media savodxonligi va nafrat nutqidan foydalanishning oldini olishga qaratilgan treninglar ushbu muammoni hal qilishga yordam beradi. Nashrlar birinchi navbatda yangiliklar tillarida axloqiy muammolarni bartaraf etishlari kerak. “Izoh” bo`limida bajarilishi kerak bo`lgan qoidalar batafsil tushuntirilishi kerak, bu qoidalarga rioya qilinmasa sharhni nashr etib bo`lmasligini ta`kidlash kerak. Yangiliklar sifatini pasaytirmasdan sodda, aniq va obyektiv tarzda

taqdim etilishi muhimdir. Yangiliklar mavzusi bo`lgan odamlarni kontekstda kamsitmaslik va jamiyatda chetga surib qo`ymaslik kerak.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. <https://www.hurriyet.com.tr/>
2. <https://www.instagram.com/radikalgazetesi/>
3. <https://m.haberturk.com/>